

**БОЙЧУК Ю.М.,**  
асистент кафедри іноземних мов та  
країнознавства Інституту  
туризму, ДВНЗ «Прикарпатський  
національний університет  
імені Василя Стефаника»,  
м. Івано-Франківськ

### **ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ ТУРИЗМУ**

Туризм є важливою віхою у розвитку особистості молодшого школяра, так як являє собою сукупність заходів ознайомлення з рідним краєм, культурними та історичними пам'ятками, природними багатствами Батьківщини та усього світу. Саме тому метою даного дослідження є виявлення та узагальнення оптимальних умов формування особистості молодшого школяра засобами та методами туризму. Досягнення визначеної мети зумовило необхідність виконання наступних завдань: проаналізувати психологічну та педагогічну літературу з проблеми розвитку та формування особистості молодших школярів, визначити методи та засоби формування особистості під впливом суб'єктів та об'єктів туристичної галузі, розробити психолого-педагогічні рекомендації становлення особистості дитини під впливом туристичної сфери.

Перебудова загальноосвітньої і професійної школи спрямована на вдосконалення всієї справи навчання і виховання молоді, її підготовки до самостійного трудового життя. Вона ставить перед учителем вимоги щодо оптимального поєднання форм, засобів і методів педагогічного впливу на учнів, пробудження в них стійкого інтересу до пізнання світу. Одним з напрямів підвищення ефективності навчально-виховного процесу є туристично-краєзнавча робота.

Туризм – це не тільки фізичний розвиток, бадьорість і працездатність, а й відмінний засіб виховання у дітей цілеспрямованості, зібраності, прагнення до пізнання. Екскурсії і туристські походи відіграють важливу роль у формуванні дитячого колективу, виховують в учнів самостійність, підвищують їх відповідальність за доручену їм справу [3,3-4].

Молодший шкільний вік (з 6-7 до 9-10 років) визначається важливою подією в житті дитини – вступом до школи. Навчальна діяльність потребує розвитку високих психічних функцій – мимовільної уваги, пам'яті, уяви. Увага, пам'ять, уява молодшого школяра уже набуває самостійності – дитина вчиться володіти спеціальними діями, які дають можливість зосередитись на навчальній діяльності, зберігати в пам'яті побачене чи почуте, уявити собі щось, що виходить за межі сприйнятого раніше.

У віці 7-11 років дитина починає розуміти, що вона являє собою певну особистість, яка безумовно розвивається під впливом соціуму. Вона знає, що

повинна вчитися і в процесі навчання змінювати себе. Самосвідомість дитини інтенсивно розвивається, а її структура укріплюється, наповнюючись новими ціннісними орієнтаціями [5].

Розвиток абстрактної думки спирається на конкретні уявлення. Оскільки першим ступенем пізнання є чуттєве сприйняття явищ навколишнього світу, то основне призначення туристично-краєзнавчої роботи полягає в тому, щоб пов'язати чуттєве сприйняття з абстрактною думкою. Коли діти вивчають, наприклад, яр або досліджують джерело і безпосередньо бачать об'єкти, що вивчаються, можуть протягом певного часу спостерігати за руйнівною дією води і заглибленням і яру, то вони можуть встановити чинники, які сприяють утворенню яру. На основі власних спостережень діти роблять відповідні висновки та узагальнення. Матеріал, добутий у процесі туристично-краєзнавчої роботи, поживляє урок, робить його цікавим, допомагає учням краще засвоїти наукові поняття і терміни, розширює і поглиблює їх світосприйняття, прищеплює вміння активно впливати на середовище. Туристично-краєзнавчий матеріал дає змогу вчителю при викладанні йти від загального до часткового та від часткового шляхом аналізу знову повертатися до загального, але вже збагаченого конкретними знаннями. Використання такого матеріалу—ефективний засіб зв'язку навчання географії з життям, трудової діяльністю місцевого населення, засіб активізації пізнавальної діяльності школярів у процесі навчання та підвищення його виховного значення [3,4-5].

Серед різноманітних засобів, що сприяють формуванню нової людини, особливе місце належить туризму і краєзнавству, які посідають міцні позиції в навчально-виховному процесі в школі, профтехучилищі, у позашкільних та дошкільних установах, що здійснюють роботу з дітьми за місцем проживання, у сімейному вихованні. Поставлені завдання у справі виховання молодого покоління туризм і краєзнавство вирішують за допомогою специфічного змісту, форм і методів. Пов'язано це з тим, що туризм і краєзнавство в сучасному їх розумінні – це фізичний розвиток, оздоровлення і пізнання навколишньої дійсності, формування цінних духовних якостей особистості.

Передовий педагогічний досвід показує, що виховання молоді в туристсько-краєзнавчій діяльності успішно вирішується за умови комплексного підходу до цієї проблеми. Це означає, що процес виховання дітей тим ефективніший, чим повніше відображені в туристсько-краєзнавчій діяльності принципи педагогіки, науково обґрунтовані її зміст і методи. Експериментальні методики, розроблені з урахуванням комплексного підходу до проблеми виховання, дозволили створити систему цілорічної туристсько-краєзнавчої діяльності гуртків, загонів і груп, організованих на принципах самоврядування з використанням туристсько-краєзнавчих посад. Основу системи складають туристсько-краєзнавчі цикли, послідовна реалізація яких дає можливість вести виховну роботу неперервно і цілеспрямовано, що в кінцевому підсумку значно посилює її ефект [2,200].

Результати проведеного дослідження дають можливість зробити наступні висновки: виховання особистості дітей молодшого шкільного віку повинне бути завжди зосереджене та спрямоване на пристосування їх до умов навколишнього середовища. У світі сучасного розвитку новітніх технологій надзвичайно важливим є те, що люди не повинні забувати свого первісного походження з природи та навколишнього світу. Дітям молодшого шкільного віку це є особливо необхідним, адже їм потрібно розвивати любов до природи, оточуючого середовища рідного краю та навколишніх земель, цікавість до пізнання світу, що існує навколо нас. Одним із основних дієвих засобів виховання та формування особистості молодших школярів є туризм. Він допомагає розвиватись дитині фізично, морально, виховує у неї цілеспрямованість, зібраність, прагнення до пізнання, навчає переносити труднощі, піклуватися про інших та допомагати їм, бути рішучим та впевненим у собі. Екскурсії, туристичні подорожі, походи, як засоби туризму, сприяють спортивному розвитку, зміцненню здоров'я молоді, ознайомлюють з історичним минулим рідного краю та інших регіонів. Під впливом екскурсій та походів формується дитячий колектив, розвиваються навички самостійно приймати рішення, формується сила волі.

#### **Список використаних джерел:**

1. Вікова та педагогічна психологія [Текст]: навч. посіб. /О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчукта. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
2. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Збірник наукових праць – Переяслав-Хмельницький, 2011. – Вип.20. – 592 с.
3. Крачило, М.П. Краєзнавство і туризм [Текст]: навч.посібник / М.П. Крачило. – К.: Вища школа, 1994. – 141с.
4. Маланюк, Т. З. Краєзнавство і туризм [Текст]: навчальний посібник / Т.З. Маланюк. – Івано-Франківськ, 2010. – 200с.
5. Мухіна, В.С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество [Електронний ресурс] / В.С. Мухіна. – Режим доступу: [http://www.goldbiblioteca.ru/online\\_psihologiya/online\\_psistr8/758.php](http://www.goldbiblioteca.ru/online_psihologiya/online_psistr8/758.php). – Заголовок з екрану.
6. Ожгібесов, В.М. Виховання туризмом. Розповіді педагогів-позашкільників [Електронний ресурс] / В.М.Ожгібесов. – Режим доступу: [tourlib.net/books\\_ukr/ozhibesov.htm](http://tourlib.net/books_ukr/ozhibesov.htm). – Заголовок з екрану.
7. Педагогіка туризму [Текст]: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред.проф. В.К. Федорченка, проф. Н.А.Фоменко, доц. М.І. Скрипник, доц. Г.С. Цехмістрової. – К.: Видавничий дім «Слово», 2004. – 296с.
8. Ягупов, В.В. Педагогіка [Текст]: Навч.посібник / В.В. Ягупов. – К.: Либідь, 2003.- 560с.